

bókarummæli

eftir Jógvan Isaksen, stud. mag.

Jógvan Isaksen ummælir yrkingasavn-
ið »Vårt dagliga lív« eftir Alexander
Kristiansen

Sosialt medvit, men ymislig dygd

Í eini viðmerking sigur rithøvundurin, at savnið er sett saman av úrvals-yrkingum frá 1968—1978 sum ikki áður hava verið prentaðar. Alexandur Kristiansen má vera Føroya mest produktivi yrkjari, tá hann, umframt at geva fimm yrkingasøvn út í hesum tíðarskeiði, enn hevur so nógvur yrkingar liggjandi, at eitt savn við móti hundrað yrkingum bert er eitt úrval! Men nøgdin undantikin, hvat er so úrsliðið av hesum produktiviteti?

Fyrsta yrkingin stendur lutvís sum ein programyrking, ið skal fortelja hvi hann yrkir:

A staðni
er einki lív
onkuntíð alduslettir
Kyrt er í nátt
Millum bátar ið standa á
lunni
er einans myrkið eftir
ið manar fram tað ið
deytt er
hægri og hátt
— og havið er blátt
Og tað er hitt sama
myrkið
ið melur mær málið
úr munni.

Hvat meinar AK? Er tað deyðans myrkur, deyðaaangistin, sum fær hann at yrkja? Ella er tað tað undanfarna? Ella myrkið, sum raddi áðrenn nekur fold var? Ella er tað nakað heilt annað? Ella eru tað bara smartir setningar? Og hvat hava hesar báðar tingeling reglurnar at gera í yrkingini, annað enn at vera tinge-ling.

Hægri og hátt
— og havið er blátt

Tær leggja so einki

afturat innihaldinum, hvat tað so er!
»Suðurlendskt kvæld«
byrjar við hesum ørindi:

Tíðin liggur
sum ein skitin tvøga
á gamalroyndum diski
ein slitin roða
sum spókir í gomlum
húsum

Harra Jemini! Tað tykist, at ikki bara her, sum yrkjarin hevur í rúgvuvís av orðum, men ikki reiðiliga veit hvat hann skal brúka tey til. Ofta førir tað til eitt skal av orðum uttan størri innihald og tilvildarligt brúk av myndum. Men tað er ikki altíð so. »Sig at tú minnst« er annarleiðis:

Minnst tú kvældið í
Chaouen
vit gingu í tønn eina lotu
við miðöld í munni
Minnst tú byttlingin
blómstroyndar
børnini sotu
biddandi, leiðandi
Og okkara lív —
tveir lokir við flennandi
vatni

vóru vit sjálvi
meðan lofti var svart
og mánin eitt skip
í brotsjógvi og gjálvi?
Sig at tú minnst.

Henda yrking hevur nakað í sær, her eru livandi kenslur, sum ikki bert eru orð, ein ivandi vónandi longsul.
Høvundurin sýnir sitt sosiala medvit í yrkingini »At vera fiskur«:

At vera fiskur
líva við eygunum undir
vatnskorpu
uttan samband
við iðnarsamfelagið
uttan kunneika til

ráfiskagrunnar og
flakavirkir

flakakonur
í hvítum kitlum
stórum stívlum og gul-
um svintum
ið dag út og dag inn
standa líð um líð
og skera uggar pilka
pakka tosk
hýsu upsa
sum hata uggar
líka so nógv sum tær
ræðast formannin
sum leingjast
eftir hvíld og eini sigarett
og hugsa um børnini
um tey klára seg
einsamøll

Spæla sær í kjalarvorrin-
um
frá veldigum skipum
ið pløga hovini
hoyra skipshjortuni sláa

Ferðast við havisins botn
ið torvum standa
í klettin har maður
gjarar útfyr

Minnast
taraskógin sandeyguni
teyja beiturar gloyma
gloypa.

Vit byrja frá fiskunum, fáa so eitt innskot um flakakonur og so aftur hjá fiskunum. Høvundurin roynir at mótstilla tað fria lívið hjá fiskunum og ta trælkaðu tilveruna hjá flakakonunum. Hann roynir at visa, at fiskurin, sum kanska endar á borðinum hjá flakakvinnuni, er minni offur enn »bøðilin«. (Tann veruligi bøðilin finst sjálvandi eina heilt aðrastaðni). Menniskjuni hava gloypt agninum, sum tað modernað kapitalistiska samfelagið heldur

fram fyri tey og sleppa ikki av aftur húkinum. Yrkingin er eftir minum tykki rættiliga væleydnað, hóast hon fleiri staðni er dekan og leys og mest sum missir haldið.

»Í nátt skal Allende myrðast« roynir at brúka teknikkina at seta friðarligt her móti ófriðarligum har. Tom Kristensen brúkar hetta ógvuliga effektivt í yrkingini »Dobbelt«, og á føroyskum ger Liggjas í Bø tað sama sum »Maðurin og moldin«. Í hesum førir er úrsliðið so sum so, og kann illa vera annað, tá reglur sum hesar sníkja seg inn í yrkingina:

Tankarnir á heimsins
ströndum
bønirnar í skýnum
standa sum koldiskar
í heila minum

Í yrkingini »Ulrika«, sum er vend til Ulrike Meinhof, sigur hann, at vit vaska okkara hendur »í annars hevdu vit neyvan / yvirlevað«. Sum ein annar Kristus má Ulrike bera allar syndirnar á sínum herðum. Og bøðlarnir hava brúk fyri henni:

Teir elskaðu teg
Ulrika
tina persónliga áskoðan
tina forðoming av sam-
felagnum
ti uttan tær høvdu teir
neyvan yvirlevað

Kapitalurin hevur brúk fyri terror, tí terror krevur eftiransing, og eftiransing krevur maskinur, t.e. datama-
skinur so at potentiellir statsfíggingar kunnu

verða registreraðir. Kapitalurin hevur brúk fyri terror, fyri at maktin ikki skal glíða honum av hendi.

Ein yrking sum er áhugaverd vegna sýnsvinkulin er »Tann dagin í Dallas«. Eg havi lisið onkunstaðni, at øll — í hvussu so er í vesturheiminum — minnst hvar tey vóru, og hvat tey gjørdur, tá tey fingur boðini, at Kennedy var myrður. Við hesum í huga er tað stuttligt, at Alexandur Kristiansen akkurát velur at siga frá, hvat hann spældi tann dagin, og nær hann fekk boðini.

»Blátið« viðger á skemtiligan hátt synda-fallið og gleðist yvir tað. Tí hvat við erotikkini og hvat við okkum øðrum um einki syndafall var. Verðin hevði verið so keðilig sum ein sunnudagur í paradisi.

Ein yrking skal nevast aftur, tað er »Á káta horninum«, har høvundurin letur oldingina vera mynd av teimum, sum kvæld eftir kvæld, ár eftir ár, hanga á »Glade hjørn« og biða eftir, at okkurt skal henda, at ein framtíð skal visa seg. Seinasta ørindi dementarar henda møguleika:

Oldingin
á káta horninum
leingist eftir einum
brosti
biðar eftir
einum staði í tilveruni.

Stórur partur av yrkingunum í »Vårt dagliga lív« sigur ógvuliga lítið, neistin leypur ikki ímillum, og lesarin er líka kaldur aftaná lesnaðin

sum undan. Nógvir eru tankar og hugskot, sum flaksa í allar ættir og av tí sama ikki koma úr stað; leggja einki nytt afturat okkara fatan.

Uppbyggingin er ofta kontrapunktisk, og tað tykist sum yrkjarin heldur, at tað hevur virði í sær sjálvum at gera vart við mótsetningar. Viðhvert er eisini ein næstan »ekspresjonistiskur« damur yvir dentinum, hann leggur á við orðum at fáa ein ávisan klang fram. Skilnaður frá ekspresjonistunum er m.a., at teir ofta gjørdur sær orð sum ljóðaðu væl og passaðu inn í rytmen (t.d. Tom Kristensen í yrkingini »Itokih«), meðan AK brúkar vanlig orð. Tó kunnu hesi oftá akkurát tað sama verið heimagjerd, tí tey, har tey eru sett, bert eru fyri at fáa eina ljóðeffekt fram. Innihaldið er týðningarleyst.

Sum heild er tað so nógv dumba í savninum, at kornið verður fjalt um tú ikki ansar eftir, at savnið hevði staðið seg betur, við at tað frá høvundans hond varð lúkað fittliga í tí. Tað finnst meira enn so goðar yrkingar, men meginparturin er so háttadur, at tú skal vera ógvuliga smáttkreivjin fyri at nektast av teimum.

Jógvan Isaksen

Alexander Kristiansen: Vårt dagliga lív. Egð Forlag. Fugle-fjørður 1979, 116 s., kr. 55.

